VINDICIÆ VINDICIARUM AMBROSII CATHARINI

Seu de Necessaria in perficiendis Sacramentis intentione

THEOLOGICA DISSERTATIO

Contra domesticum impugnatorem vindicata, defensa, confirmata, magnaque rerum accessione novissime aucta & illustrata.

CAPUT PRIMUM.

Protestantium error de Ministrorum intentione refertur: Ecclesiæ Catholicæ fides proponitur.

I I.
Ecclesiæ Catholicæ fides de Ministrorum intentione probatur atque defenditur.

I I I.
Protestantium momenta ex historiis Ecclesiasticis petita diluuntur.

I V.
Aliis Heterodoxorum momentis occurritur.

V.
Ambrosii Catharini systema, de externa ut ajunt intentione proponitur.

V I.
Catharini sententia Concilii Tridentini auctoritate firmatur: Ecclesiæ legibus, moribus, & usibus stabilitur; latis olim ac nuper judiciis comprobatur.

V I I.
Hæc eadem sententia Doctoris Angelici suffragio, Romanorumque Pontificum judiciis confirmatur.

V I I I.
Divus Augustinus Catharini sententiæ præformator atque assertor ostenditur.

I X.
Idem Catharini Systema rationibus Theologicis confirmatur.

X.
Satisfit Objectis in contrarium fieri solitis; ac primum quidem ex Concilii Tridentini auctoritate petitis.

X I.
Petita ex D. Augustino & D. Thoma recentium Theologorum momenta refelluntur.

X I I.
Objecta ex Romanæ Inquisitionis Decreto difficultas eliditur, expeditur.

X I I I.
Momentum a prisca Patrum Orientalium historia peritum eliditur, exsufflatur.

X I V.
Ducta a ratione adversus Catharini Systema momenta reliqua diluuntur.

X V.
Domestici impugnatoris momenta ab Auctoritate expediuntur.

X V I.
Ejusdem impugnatoris momenta a ratione convelluntur.

X V I I.
Quæ & qualis in Sacramentis administrandis, eadem in suscipiendis desideratur intentio.

X V I I I.
Suscepti, sine ulla prorsus consensione & intentione etiam externa, Sacramenti Ordinis exempla duo producuntur, & explicantur.

X I X.
Novæ refutati modo larvati Scriptoris quærelæ repelluntur.

X X.
Externa in suscipiendis Sacramentis intentio sufficit, ut rata sint validaque, quoad Characteris impressionem.

X X I.
Num parentum infidelium consensus desideretur, ad Baptismum ipsorum filiis conferendum?

X X I I.
Satisfit Objectis contra geminas regulas superiori capite datas.

X X I I I.
Possintne filii Infidelium baptizari ipsorum parentibus consentientibus, imo & postulantibus, si postulent illi alio fine, quam ut Christiani Baptismate fiant, sed ut morbo curentur.

VINDICIÆ VINDICIARUM AMBROSII CATHARINI:

SEU

DE NECESSARIA IN PERFICIENDIS SACRAMENTIS INTENTIONE,

THEOLOGICA DISSERTATIO

VINDICATA.

DE Intentione, in Sacramentis, non pie quidem, ac religiose, sed rite, valideque administrandis, suscipiendisque necessaria, dicere jussus, quantum ad studiosæ Juventutis, quæ mihi in disciplinam tradita est, institutionem satis sit, faciam pro solito meo more docendi. Nempe quid ea de re Catholica Fides habeat, primo omnium loco ponam, & contra hujus ætatis Heterodoxos quam brevissime potero explicabo, atque defendam. Tum quid in Catholicis Scholis opinione sit liberum, multo fusius tractandum aggrediar; celeberrimumque Ambrosii Catharini, Tridentinæ olim Synodi Theologi Systema, de externa, ut vocant, in perficiendis Sacramentis, intentione, quo Theologicæ nunc Scholæ undique personant, bono in lumine ponam, propugnabo, defendam, & ab inconsultis quorundam censuris pro modulo vindicabo. Opus porro faciam eo lubentius, quod ea summi Viri sententia, quæ ante annos circiter octoginta conclamata, ac deplorata videbatur, quod a paucis intelligeretur, in Scholarum tandem honorem venerit, & in litterariis congressibus, quibus jam sæpe defenditur, Eruditorum, a quibus cœpit intelligi, plausum accipiat.

CAPUT PRIMUM.

Protestantium error, de Ministrorum Intentione refertur: Ecclesiæ Catholicæ Fides proponitur, explicatur.

I.

Ametsi in re Sacramentaria, multis capitibus errent novæ Reformationis Architecti, nusquam tamen stolidiori labuntur errore, quam ubi Sacramentorum Administros tanquam truncos, & stipites nobis occentant, qui rem sacram perinde faciant, tametsi nil cogitent, nil animo intendant, imo vero sacra Mysteria palam irrideant, atque deludant.

Hoc nobis doctrinæ portentum Lutherus venditat *lib. de Captivitate Babylonica Cap. de Baptismo*, & toto passim *libro de abroganda Missa privata*, quem anno 1534. iratis diis in publicum misit. Erroris suffragatores habet Joannem Calvinum *in Antidoto contra Concilium Tridentinum, ad Canonem* II. *Sessionis septimæ*, Tilmannum *lib. de sexcentis Pontificiorum erroribus*, Kemnitium 2. *parte Examinis*; omnesque geminæ sectæ Professores, quorum hæc una vox est, una sententia, Sacramentum re ipsa perfici, tametsi Minister perficere non intendat, imo ritum omnem aperto joco, ac ludo derideat.

Nobis Catholicis videtur aliter. Nullum Sacramentum existimamus, nisi Minister serio peragat, velitque re ipsa id agere, quod vera facit, & frequentat Ecclesia. Quod ne forte a nonnullis perperam accipiatur, neve sub æquivoco laboret Catholica veritas, nonnulla præmonere opus est, quæ agitandæ gravissimæ controversiæ lucem afferant.

II. Recolenda in primis venit, altaque mente defigenda multiplex intentionis acceptio. Cum enim intentio propositum voluntatis sit, quo Minister Sacramentum conferre deliberat, triplex intentio secernitur: habitualis nempe, quæ prompta quædam facilitas est operandi ex habitu, seu infusus ille sit, seu etiam acquisitus; aut si mavis prona voluntas est operis faciendi, in actum tamen nullatenus fluens, de quo nulla est plerumque cogitatio, vel memoria. Sic viri ebrii, largiorique potu depositi, ac plane recocti, ac quandoque incogitantes peragunt, quæ usu antea frequentabant. Actualis intentio præsens animi applicatio, & attentio est ad opus, quod peragitur. Virtualis demum illa dicitur, quæ ex actuali intentione præcedente, nec per contrariam intentionem, nec per notabilem temporis moram interrupta, in homine perseverat.

Habitualem intentionem minime sufficere Catholici docent, quod etiam in dormientibus, & ebriis reperiatur. Actualem non requiri, ultro concedunt, quod hæc ob præcipites animi evagationes, in potestate nostra plerumque non sit. De virtuali, adversus Lutheranos, & Calvinistas, tota lis est.

Quocirca tamen Juventutem monitam velim, decimo tertio Christiani nominis sæculo, nondum eam triplicis intentionis distinctionem in Scholis Theologicis invaluisse; omnemque intentionem, quæ actualis non esset, ab illius ætatis Theologis habitualem fuisse dictam: ita tamen ut quandam intentionem habitualem agnoscerent, quæ virtute præcedentis actualis influat in effectum; qualem in præsentia virtualem Theologi nuncupant. Quapropter dum Doctor Angelicus 3. *part. quæst.* 64. *art.* 8. *ad* 3. scribit *Intentionem habitualem sufficere, ad perfectionem Sacramenti*, loquitur pro more illius ætatis; eoque nomine virtualem intentionem intelligit, qua nimirum, uti proxime subjungit, *ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum*. Quæ enim pure habitualis intentio est, in actum nullatenus influit.

III. His proludii loco positis, consentiunt jam Theologi plane omnes, (idque a Tyronibus observari omnino velim, quod & ab Innocentio IV. notatum est, *in Caput, si quis puerum, extra de Baptismo, & ejus effectibus*) consentiunt, inquam, nequaquam desiderari distinctam intentionem faciendi quod facit Ecclesia Romana Catholica, quæ sola vera Ecclesia est; sed generalem intentionem faciendi quod vera facit Ecclesia, a Christo Domino instituta; quæcumque tandem illa credatur esse: quamquam in hujus rei ferendo judicio, quænam scilicet vera Ecclesia sit, Minister aberret. Imo si quis forte Calvinianæ sectæ Minister, rem sacram peragens, distincte intenderet facere quod facit Ecclesia, exempli gratia Genevensis, aut Anglicana, adhuc valide faceret; quia ille hac etiam in hypothesi, intenderet facere quod vera facit Ecclesia, a Christo Domino instituta: atque in eo duntaxat falleretur, quod spuriam Ecclesiam Genevensem, & Anglicanam, universalis Ecclesiæ, a Christo Domino institutæ membrum esse sibi fingeret. Uno verbo, judicium, ut Schola loquitur, speculativum, rectum haberet Minister ille, quo crederet id esse faciendum, quod vera facit Ecclesia: quamquam judicium practicum falsum esset, quod schismaticam Genevæ, aut Angliæ Synagogam, veram Christi Ecclesiam esse existimaret.

Consentiunt etiam Theologi omnes, non desiderari in Ministro intentionem producendi effectum Sacramenti; sed satis esse intentionem perficiendi Sacramentum ipsum; quamquam revera Sacramenti effectum omnino nollet. Cujus quidem ratio est: quia caussam intendere satis est, ut effectus virtute intelligatur intentus: quisquis autem caussam sine effectu voluerit, & intenderit, pugnantia velle censetur. Quare Ecclesia Catholica Pelagianos, & Calvinianos, in ipsius gremium redeuntes, novo Baptismate tingendos nunquam existimavit, aut Baptisma in, alterutra secta susceptum, irritum habuit: quanquam Pelagiani Ministri originale peccatum, quod fictitium arbitrantur, Baptismate deleri nollent; Calviniani vero Characterem sacra lotione animæ imprimi diffiteantur.

Quocirca cum alias Viri nonnulli Galliarum eruditi, Calvinianos in Ecclesiam reduces, idcirco novo Baptismate initiarent, quod illi *in remissionem peccatorum* minime baptizati viderentur, quia veram remissionem peccatorum fieri negant; Pius V. Pontifex Sanctissimus eam agendi rationem improbavit: eodemque duce, & auspice reprobarunt Concilia Gallicana privatum Ecclesiarum, & Calvinistarum Baptisma validum pronunciarunt: nempe Concilium Rothomagense sub Carolo Cardinali Borbonio, anno 1581. *Cap. de Sacramentis*: Rhemense sub Ludovico Cardinali Guysio anno 1583. *Cap. de Baptismo*: Aquense sub Alexandro Canigiano Archiepiscopo anno 1585. *Cap. de Baptismi Sacramento*: Tolosanum sub Francisco Cardinali a Joyosa anno 1590. *part.* 2. *Cap.* 2. *de Baptismo*, & Narbonense sub Ludovico de Vervins Archiepiscopo anno 1609. *Cap.* 14. *de Baptismi Sacramento* (a).

Iis circumscriptionibus temperata, ac bono in lumine posita Catholicorum sententia, de intentionis necessitate, probanda jam nobis est, omnique momentorum genere confirmanda: ut publicam Ecclesiæ caussam adversus hujus ætatis Heterodoxos pro virili parte tueamur.

CAPUT II.

Ecclesiæ Catholicæ Fides, de Ministrorum intentione probatur, atque defenditur.

I. IN probationem itaque veniunt loco primo sacræ Litteræ, quibus palam aperteque liquet, Sacramentorum Ministros a Deo esse datos, & constitutos, ut Mysteriorum dispensatores: *sic Nos existimet homo*, inquit Apostolus 1. *ad Corinth.* 4. *ut Ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei*. Porro dispensatores dici non possunt, nisi intentionem veram, atque sinceram habeant. Qui enim constituitur dispensator, prudenter debet agere, proindeque ex rationis judicio, adeoque cum libera, & veri nominis intentione.

Accedunt in ejusdem veritatis confirmationem Ecclesiasticæ definitiones, antequam Lutherana, & Calviniana Hæresis oriretur. Prima quidem Concilii Constantiensis, ubi homines de hæresi suspecti jubentur interrogari: *An credant, quod malus Sacerdos, cum debita materia, & forma, & cum intentione faciendi quod facit Ecclesia vere baptizet, & vere conferat alia Sacramenta* (b). Contraria enim assertio unus ex Witcleffi erroribus erat: hoc itaque ad Fidei professionem pertinere supponebat Sacra Synodus, intentionem faciendi quod facit Ecclesia, in Saramentorum Ministro desiderari.

Altera definitio ex Concilio Florentino desumpta est, seu verius ex Eugenio IV. *in Decreto ad Armenos*, (aberrant enim, qui illud ab ipso Concilio Florentino editum putant) ubi septem Ecclesiæ Sacramentis recensitis, ita subjungitur: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet Rebus tanquam materia, Verbis tanquam Forma, & persona Ministri, conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia*. (c) Hincque factum est, ut antequam Tridentina Synodus, ad pleniorem Lutheranæ, & Calvinianæ sectæ proscriptionem cogeretur, articulum hunc Martini Lutheri, inter alios bene multos proscripserit Leo X. *Si Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat pœnitens se esse absolutum, verissime est absolutus*. (d) Adeo verum est, seriam sacri ritus peragendi voluntatem in ministro desiderari.

Majorum exempla secuti sunt hac in parte laudati Pontifices, Eugenius IV. & Leo X. Baptismum enim ab energumeno datum, cui non fuerat lucidum intervallum, caussum, nullum, irritumque pronunciavit Firmilianus Cæsarienses Episcopus, tertio Christiani nominis sæculo, ut ex ejus ad S. Cyprianum Epistola compertum est. Ordinatio pariter ab Episcopo temulento, & ebrio attentata, futilis prorsus, & nulla judicata est, teste Eusebio *Lib.* 6. *Hist. Ecclesiasticæ Cap.* 33. non alia sane de caussa, quam quod temulentus, & energumenus veræ, & propriæ intentionis sint penitus incapaces; si & temulentus sit plane recoctus, & energumenus lucidis careat intervallis.

II. Neque leve rationum pondus est, quibus malenatus Lutheri, & Calvini error exploditur, Ecclesiæ Catholicæ sententia confirmatur. In primis enim Sacramentorum administratio, actio humana debet esse: ut enim Christus homines Sacramentorum Ministros instituit, ita Sacramentorum administrationem, actionem humanam esse voluit; ne forte rei sacræ Ministri more pecudum Altaribus ministrarent. Actio porro humana esse non potest, nisi ex intentione fiat: non enim humana est nisi libera sit; nec iterum libera, nisi fiat ex rationis judicio, cum electione voluntatis. Atque hinc petitur discriminis ratio, Sacramentum inter, & frumentum, aut pharmacum; quorum exemplis Lutherani turpius abutuntur. Ad istorum quippe vim, & efficaciam, nihil Medicus, & Agricola conferunt; & tam prodesse homini possunt, si fortuito, & casu se offerant, quam si consulto offerantur.

Rursus, quoties actio aliqua varios ad fines referri potest, ad unum non determinatur, nisi ex voluntate, & intentione agentis. Porro Sacramentalis actio, ut externa Infantis ablutio, varios ad fines referri potest: Infans enim perinde aqua potest ablui, vel ad munditiam corporis, vel ad sanitatem, vel per jocum. Necesse itaque est, ut determinetur ad Sacramentalem effectum, per intentionem abluentis, quæ verbis Sacramentalibus exprimitur, *Ego te baptizo &c.*

Iterum id discriminis intercedit inter instrumentum vivens, ac liberum, & instrumentum inanimatum; quod illud & se moveat, & moveatur; istud moveatur duntaxat. Quare primum non modo agentis principis motu eget, sed & semetipsum ad agendum determinare debet. Jam Sacramentorum Ministri, Christi Servatoris instrumenta sunt, non inanimata, aut necessaria, sed viventia, ac libera: quamobrem inter administrandum Sacramenta, se se debent ad agendum determinare: quod certe fieri nequit, nisi vera intentione ducantur, certoque consilio.

III. Neque vero Luthero, & Calvino favet, quod vim suam omnem ex Christi institutione Sacramenta derivent. Quamquam enim res ita sit, æpplicationem tamen a Ministris habent, tanquam ab instrumentis animatis, & ratione utentibus. Eo plane modo, quo judicia a subjectis Judicibus lata, robur omne a supremo Principe mutuantur, qui ferendi judicii potestatem delegavit: neque tamen rata illa sunt, atque valida, si forte joco proferantur, nullaque subjectis Judicibus voluntas insit, justitiam ministrandi. Imo nec lata sententia putanda esset, neque executioni demandanda, si supremus etiam Princeps, per jocum, ac deriduculum, aut forte si mero depositus damnaret aliquem capitis: quia nec ipse quidem ita velle censeretur, qui certa tunc mente, & deliberata voluntate non ducitur.

His momentis ducta Synodus Tridentina *Sess.* 7. *Can.* 11. *& Sess.* 14. *Can.* 9. eos omnes anathemate petiit, qui intentionem non requiri contenderent, faciendi quod facit Ecclesia; quique Sacramentum perfici dicerent, tametsi Sacerdoti desit animus serio agendi, totumque ritum joco peragat. *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, Anathema sit . . . . Si quis dixerit, Absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum; aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat, Anathema sit.*

Quo judicio recentium Sacramentariorum error damnatus est, & impletum tandem aliquando D. Augustini votum. Is etenim *Lib.* 7. *de Baptismo contra Donatistas Cap.* 53. quæstione mota, quid de Baptismo mimice, & jocularitor ministrato sentiendum esset, num ratus esset habendus, necne? Sententiam præcipitare noluit, seque Concilii Œcumenici definitionem, novamque revelationem desiderare significavit: *Nobis tutum est*, inquit, *in ea* quæstione *non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt . . . . . sed Divinum Judicium, per alicujus revelationis oraculum, implorandum esse censerem*. At quo ex tempore controversia in plenario Concilio Tridentino eliquata fuit, dubitare jam nefas est: ingentisque audaciæ rei sunt Calviniani, ac Lutherani, qui hanc Augustini ea de re dubitationem, in erroris sui qualecumque præsidium accersunt; cujus modestiam, in Œcumenicæ Synodi definitione amplectenda, imitari debuissent.

IV. Neque tamen ea qualiscumque D. Augustini subdubitatio, de Baptismo mimice collato, num validus esset, an invalidus, Calviniano Systemati prodest. Non enim idcirco ea de re dubitavit Sanctissimus Doctor, quod minus perspectum haberet, an intentio Ministri ad Baptismatis perfectionem necessaria foret; sed quod ambigeret, an cum mimico joco necessaria stare possit intentio. Potest enim mimus Baptisma conferens, repentina pietate commoveri; sicque non modo necessariam, sed & rectam intentionem habere: quod S. Genesio, Christianorum Baptisma in scena ludenti contigisse plerique putant. Potest etiam mimus, quamvis perversa sit ejus intentio, vel jocari duntaxat, vel ita se gerere, ut ridendi, & jocandi caussa, aliquid serio velit efficere. In primo quidem casu mimo deest intentio faciendi quod facit Ecclesia: in altero intentionem illam fortassis habet, aut certe eam habere videri potest. Quæ cum ita sint, nihil quidquam Augustinus affirmare voluit, donec divina revelatione, & Œcumenicæ Synodi definitione, res alias subobscura prodiret in lucem. Nec propterea de intentionis necessitate dubitavit, ut Calviniani audacius effutiunt, sed dubius hæsit, num intentio necessaria, mimis in theatro ludentibus nonnumquam adesset: quæ facti potius, quam dogmatis quæstio est.

Non eam tamen Sacræ Synodi definitionem expectandam censuit Augustinus, quæ dubium facti solveret; an scilicet hic, aut ille minus nil nisi jocari voluerit, aut etiam occasione jocandi aliquid serio voluerit agere: hoc etenim factum privatum, ac singulare, imo etiam jocantis mente sæpissime abditum, nulla unquam definiet Synodus Œcumenica: sed definitionem expectari voluit, novamque cœlitus illustrationem, quæ dubium juris authentice solveret, in quo non ipse quidem, sed plures alii versabantur: tale scilicet ferendo judicium, cui pronum mentis obsequium præstare deberent universi. Quod tulere postea Sacræ Synodi; Constantiensis, Florentina, & Tridentina. Sed jam ad diluenda Protestantium momenta progrediendum.

(a) *Apud Labb. Tom.* 21. *pag.* 623. 689. 943. 1284. 1490.
(b) *Apud Labb. Tom.* 16. *pag.* 761.
(c) *Apud Labb. Tom.* 18. *pag.* 547.
(d) *Apud Labb. Tom.* 19. 2. 1052.

CAPUT III.

Protestantium Momenta ex Historiis Ecclesiasticis petita diluuntur.

I. SCenam suam Lutherani, & Calviniani ludunt argumento ex scena petito; ex Genesio scilicet mimo, qui cum Christianæ Religionis Mysteria coram Diocletiano Imperatore luderet in theatro, ægrotum se finxit, ac simulavit; & ab altero mimo suam quoque scenam ludente, per derisum baptizari voluit: sed a Deo derepente mutatus, theatrale Baptisma sibi ab histrione ministratum sincero suscepit animo, ac postmodum pro Religione ipsa quam luserat, mortem oppetiit. Hinc extundere sibi putant novæ sectæ Professores, valere re ipsa Sacramentum, tametsi nulla ministranti adsit intentio, totusque ritus mimice, ac joculariter peragatur.

Consecutionem negare fas fuerit, tametsi rem ita contigisse fateremur, uti Novatores obtendunt. Nullo etenim veteris memoriæ documento liquet, Genesii Baptisma in theatro susceptum, ratum in Ecclesia habitum esse. Equidem sacris Ecclesiæ fastis Genesius ascriptus est, ad diem 25. Augusti: bene est, at non aquæ Baptismo, sed sanguinis; sive martyrio pro Christi fide post scenam absolutam oppetito. Ita Theologi pene omnes; quod utique argumento solvendo sufficientissimum est.

Sed & ego plus audeo, qui facta hujusmodi historica non obæsa omnino nare excipere soleo. Genesii Baptisma in theatro susceptum, putidis fabulis accensendum existimo. Movet me in primis silentium Scriptorum veterum; quod gravissimi in rebus historicis momenti esse, nemo nescit. Nullus quippe ante nonum Ecclesiæ sæculum, quo Ado Viennensis Martyrologium adornavit, historiam hanc nobis vendidit; quamquam sub Diocletiano, quarto scilicet ineunte sæculo contigisse feratur. Qua porro sorte fieri potuit, ut per annos ferme 600. qui a Diocletiano ad Adonem usque effluxere, nullus hujusce facti mentionem injecerit, si vere in Ecclesia contigisset? Sane historiam hanc D. Augustino ignotam fuisse, certo liquet. Is etenim *Lib. 7. de Baptismo contra Donatistas Cap.* 53. prolixe admodum disputat, num Baptisma a mimo derepente mutato susceptum, ratum haberi posset, ac validum? Difficultatem vertit in omne latus Doctor Sanctissimus: quo casu nihil illi erat ad institutum accommodatius, quam vulgatum Genesii factum percensere. At ne verbum quidem ea de re illi excidit.

Movet me insuper recentium Scriptorum in facto narrando dissonantia: quo nullum falsitatis argumentum majus esse potest. Ado quippe Viennensis Genesium non ab altero mimo baptizatum inducit; sed a Christiano Sacerdote, quem simulato verbo in scenam advocasset Genesius. Surius, aliique non pauci a Baronio recensiti in Annalibus ad annum 302. Genesium tinctum obtrudunt ab altero mimo, quem tamen Angelus monuisset, ut rem sacram serio pieque ministraret. Alii ab Angelo ipso tinctum effutiunt, quo momento mimi illi rem secram luderent. Ita sane fabulatores mutuo diffidio committuntur.

Movet me demum ipsa etiam dissonantium narrationum ineptia. Ecquis enim sibi fingat, Christianum Sacerdotem simulato verbo advocatum, ad ludicrum spectaculum, in Ecclesiæ Catholicæ derisionem explicatum accedere, suasque ludentibus operas locare voluisse, ut legimus apud Adonem? Quis credat ausum illum, coram Diocletiano Christianorum persecutore insensissimo, sese in theatrum inferre, sacra sua celebraturum? Quis credat illum peracto Baptismo, tuto capite recessurum fuisse?

Rursus quod de Angelo mimum admonente fabulantur alii, ut sacrum ritum serio pieque ministraret, insulsum est; nisi & illud addatur, mimum illum Genesii Baptistam, ab eodem Angelo ad fidem fuisse conversum: quod tamen a nemine proditum est. Alias admonendus potius erat, ut a re sacra facienda sibi temperaret; cujus vel sola in theatro ministratio sacrilegium est. Quare cum tot ex capitibus nutet Genesii historia, ruit quod ex illa petitur Lutheranorum argumentum.

Quamquam & alias nihil inde extundere possent Lutherani. Seu enim a Christiano Sacerdote in scenam vocato; seu a mimo per Angelum, ut rem sacram serio perageret, admonito; seu demum ab ipsomet Angelo Genesium in theatro baptizatum ponamus; debitam ministrantis intentionem accessisse certum erit: ut nihil inde præsidii colligant Lutherani, & Calvinistæ.

II. Ex altero Historiæ Ecclesiasticæ monumento præsidium petunt Sacramentarii recentiores: ex facto scilicet S. Athanasii adhuc pueri, quod ab Eusebio *Lib.* 10. *Historiæ Ecclesiasticæ Cap.* 14. memoriæ proditum est, ex Ruffino Presbytero Aquilejensi transcriptum. Scilicet cum puer Athanasius S. Alexandrum Episcopum Alexandrinum, Baptisma solemniter ministrantem sæpius observasset, eundem die quadam infantili simplicitate imitari voluit, ceterosque secum ludentes pueros catechumenos baptizavit. Re ab ipsomet Alexandro Episcopo per speculam observata, & ad Consilium Sacerdotum vocata, Baptisma a ludente puero collatum, ratum validumque habitum est. Porro, inquiunt Lutherani, nullam puer ille rei sacræ faciendæ intentionem habere potuit, sed ludendi: stat ergo absque intentione validum Sacramentum, imo & Sacramentum joco peractum.

Factum hoc a Sozomeno licet, & Socrate recensitum, vix, ac ne vix quidem admiserim, quod ex putido anachronismo falsi convincitur. Rem sic evinco, annorumque rationes subduco, attentum tum Lectorem duntaxat opto. S. Alexander, quo quidem Ecclesiam Alexandrinam regente, puer Athanasius lusisse dicitur, ludendoque socios baptizasse, ad Alexandrinam Sedem evectus est anno 314. ineunte, aut certe 313. cadente, ut ex Eusebio *lib.* 7. *Hist. Eccles. Cap.* 32. & ex Gelasio Cyziceno *in Historiæ Nicænæ Synodi* mutuo collatis colligi potest. Eusebius enim observat, S. Petrum, alterum S. Alexandri decessorem anno 300. huic Ecclesiæ præesse cœpisse; annosque duodecim in ea regenda consumsisse; atque ita Martyrio fuisse coronatum anno 312. Gelasius autem Cyzicenus observat, unius anni interpontificium post Petri martyrium contigisse; antequam illi succederet Achilla, qui & Sedem illam quinque duntaxat menses occupavit, antequam illi succederet Alexander. Ex quibus duabus observationibus, id certo colligitur, S. Alexandrum in Sedem Alexandrinam evectum esse anno 314. ineunte, aut certe 313. cadente. Athanasius vero anno 320. hoc est, post annos duntaxat septem Diaconus erat: quippe qui Epistolæ Synodicæ S. Alexandri adversus Arianorum blasphemias, hoc ipso anno 320. datæ subscriptus legitur inter Diaconos: ut videre est in ejus Encyclica ad Episcopos. Qua ergo sorte fieri potuit, ut S. Alexandro Ecclesiam Alexandrinam regente, puer fuerit Athanasius, qui anno duntaxat, ab eo suscepto regimine, septimo, inter Diaconos Synodicis Alexandri Epistolis subscribebat? Imo etiamsi poneremus, Athanasium eo duntaxat anno 320. quo Epistolæ Synodicæ inter Diaconos subscripsit, fuisse recens Diaconum ordinatum: cum alias per sacros illius ævi Canones, Neocæsarienses nimirum & Agathenses, nonnisi in ætate annorum 25. possent tunc Diaconi ordinari. Consequens est, eum anno 313. cadente, quo Ecclesiam Alexandrinam regere cœpit Alexander, annos jam numeraſſe decem & octo. Ea porro ætate censendusne puer erat, qui una cum pueris luderet?

Idem annorum numerus ex Athanasii in Episcopum Alexandrinum ordinatione colligitur. Certo enim certius est, Athanasium, statim post Concilium Nicænum, anno scilicet 326. Alexandrinum Episcopum fuisse inauguratum, S. Alexandro defuncto. Cum itaque juxta laudatos jam illius ævi Canones, nemo posset Episcopus aut etiam Presbyter ordinari ante annum ætatis suæ 30. consequens est, Athanasium annos ut minimum 30. ætatis suæ numeraſſe, anno sæculi 326. recurrente: atque ita annum jam 18. attigisse, quo tempore S. Alexander Ecclesiam Alexandrinam regere cœperat, anno scilicet 313. cadente, aut 314. ineunte. Fabula igitur est putidissima, quæ de puero Athanasio decantatur, nobisque objicitur. Eoque fidentius a quocumque criticæ scientiæ perito rejicienda venit, quod qui eam primitus litteris consignarunt, ad incertam famam retulerint. *Fertur*, inquit Ruffinus Presbyter Aquilejensis, a quo primum vulgata creditur. *Athanasio adhuc impuberi istud accidisse fertur*, inquit Sozomenus, Ruffini exscriptor, & commentator.

Sed age, res ita fuerit ut obtenditur, puerque sub S. Alexandro luserit Athanasius, dum Baptismum sodalibus contulit: rationis nihilominus compos erat; ritum quem ab Episcopo exerceri viderat imitatus, id profecto intendit animo, quod per Episcopum faciebat Ecclesia. Neque vero ludus, cui puer indulgebat, intentionis sinceritati quidquam officit. Bifariam quippe contingere potest, ut quis per jocum Sacramenta conferat: Primo dum Sacramentum subjectum est, ut ita dicam, ex quo ludus, & oblectatio captatur; quando videlicet qui ludunt, vere intendunt conficere Sacramenta, animo tamen obtectationes inde capiendæ: eo plane modo, quo quis ex avaritia Sacramenta ministrans, vere utique ministrare vult, ac re ipsa ministrat, quanquam administratio ad finem acquirendæ pecuniæ referatur. Ludus hic quanquam illicitus, veritati Sacramenti non officit; quia sinceram Sacramenti conferendi voluntatem involvit; ludusque, ut ita dicam sacramentali actioni extraneus, & adventitius est. Altero modo Sacramentum per ludum conferri dicitur, tanquam objectum ipsum quod luditur; dum nempe qui ludunt, Sacramenta conficere omnino nolunt, sed illudere. Eo plane modo, qui impii satellites, qui Christum purpura induebant, eidemque per derisum occinebant, *Ave Rex Judæorum*, regium illi cultum deferre minime volebant, sed illudere. Ludus hic Sacramenti veritati penitus officit, quia sacramentali actui intimus est. Porro puer Athanasius priori tantum modo lusit una cum sociis, si tamen eum lusisse concedamus: ex collato scilicet Sacramento oblectationem captabat, non ipsum Sacramentum illudebat; cum id omne infantili simplicitate gereret, bonoque per omnia esset animo.

Quibus & illud addiderim: Athanasium ex ipsa Ruffini, & Sozomeni confessione, haud ita tunc puerum fuisse atque tenellum, dum colludentes pueros dicitur baptizasse, quin veram propriamque posset intentionem adhibere; quippe catechumenus fuisse legitur: quo in ordine nonnisi grandiusculi, & pene puberes esse poterant. En tibi multis modis enervatum illum Lutheranorum, & Calvinistarum Achillem.

III. Non est cur exemplum alterum, a Calvino in erroris sui præsidium jactatum morer hoc loco, Isaaci scilicet, Jacob præter intentionem & mentem benedicentis: (Esau enim, non item Jacob benedicere intendebat) cujus tamen benedictio rata est habita, ubi deprehensus est error: *Benedixique ei, & erit benedictus, Gen.* 27. Missa enim quorundam Scripturæ Interpretum opinione, qui Isaaci benedictionem Jacobo datam, nullam fuisse putant, ut primum est data, nempe ob errorem admissum; sed ut postmodum ab eo rata est habita, dum illi Jacobus innotuit: peregrinum exemplum illud esse dico, nihilque cum præsenti quæstione commune habere. Imo si penitius perpendatur, in ipsum vertitur disputantem. Quandoquidem Isaac certam veramque habuit benedicendi voluntatem, quam nullam in Sacramenta ministrantibus necessariam Calvinus existimat; etsi errore facti, eum, cui benedictionem impertitus est, putaverit Esau, qui vere Jacob erat. Eaque de caussa, rata fubinde est habita benedictio, quæ ex destinata voluntate data fuerat. Quod perinde contingeret in præsenti, ratusque omnino Baptismus esset, si quis per errorem alium pro alio baptizaret. Quia baptizandi voluntas, atque intentio ad eum singulariter dirigitur hominem, super quem sacer ritus exercetur; quamquam errore, ut ajunt, *materiali*, alter putetur esse, quam re ipsa sit.

IV. Multo minus alterum hic morabor exemplum, a nonnullis inconsulte laudatum, Dioscori scilicet Architheatri, quem in theatro tota nugacitate ludentem, Christianisque sacrilege insultantem, baptizatum effutiunt; quo tamen baptismate ejus fuerit deleta nugacitas; ipseque fidelis sit effectus, Christique gratiam consecutus: Ut memoriæ prodidit Augustinus *Epistola* 227. *ad Alipium*.

Nec enim res ita se habuit ut obtendunt; historiamque ii mutilant dum exscribunt. Fuerat quidem Dioscorus *Architheater*, seu Comœdorum caput & dux, Christianamque religionem, sacrumque baptisma sæpius luserat in theatro; at non ultra ludebat, nec artem ludicram exercebat, dum sacro baptismate tinctus est; imo concepto antea voto Christianæ Religionis amplectendæ, si filia sua extremo morbo laborans convalescceret, voti compos tandem effectus, post aliquas cunctationes, ruptasque miraculis moras, conversus erat ad Christum, scenæque ac theatro valedixerat. Audi Augustinum rem totam ut gesta est enarrantem. *Architheater Dioscorus Christianus fidelis est simul* (cum Gabiniano) *gratiam consecutus. Audi etiam quemadmodum: (Neque enim cervicula illa, vel lingua, nisi aliquo prodigio domaretur.) Filia ejus, in qua unica acquiescebat, ægrotabat, & usque ad totam desperationem salutis temporalis, eodem ipso patre renunciante, pervenit... Dicitur ergo ille senex tandem conversus ad implorandam Christi misericordiam, voto se obligasse Christianum fore, si illam salvam videret: factum est. At ille quod voverat dissimulabat exolvere: sed adhuc manus excelsa. Nam repentina cæcitate suffunditur: statimque venit in mentem unde illud esset: exclamavit confitens, atque iterum vavit, se recepto lumine impleturum esse, quod voverat. Recepit, implevit; & adhuc manus excelsa. Symbolum non tenuerat, aut fortasse tenere recusaverat, & se non potuisse excusaverat: Deus viderat. Jam tum post festa omnia receptionis suæ, in paralysim solvitur, multis, ac pene omnibus membris, & etiam*

iam lingua. Tunc somnio admonitus confitetur per scripturam, ab hoc sibi dictum esse accidisse, quod symbolum non reddiderit. Post illam Confessionem redduntur officia omnium membrorum, nisi linguæ solius: se tamen didicisse symbolum, ideoque memoria jam tenere, nihilominus in eadem tentatione litteris fassus est: sicque omnis est ab eo deleta nugacitas; quæ, ut scis, multum decolorabat naturalem quandam ejus benignitatem, eumque insultantem Christianis faciebat valde sacrilegum.

Quid ni quoque dicamus, non omnino certum esse, Dioscorum *Archibeatrum* seu comœdorum caput, ac ducem extitisse, Christianamque religionem aliquando in theatro lusisse? Quandoquidem Religiosissimi, doctissimique Ascetæ Benedictini, qui castigatissimam D. Augustini Operum editionem curarunt, cubare sub mendo veteres hujus Epistolæ editiones existimant, ac pro *Archibeater*, ex variorum Codicum fide, legendum admonent *Archiater*, hoc est, *Medicorum princeps*: qui Christianæ religioni, dum ab ea esset aversus, sæpius insultasset, procacique lingua, dicteriis, falibus plurimum nocuisset; donec salutari unda omnis ab eo deleta nugacitas est. Quisquis tamen Dioscorus ille fuerit, seu *Archiater*, seu etiam *Archibeater*; Baptismum citra jocum omnem ac ludum, in Paschate solemniter suscepisse convincitur. Quare nihil ex facto illo, in gratiam Protestantium extundi potest, Baptisma scenicum ac theatrale validum contendentium.

CAPUT IV.

Aliis Heterodoxorum Momentis occurritur.

I. NHilo plus movet, quod ex Innocentio IV. Romano Pontifice, catholico dogmati opponit Kemnitius, quasi intentionem faciendi quod facit Ecclesia, inutilem pronunciarit, *in 3. Decretalium tit. de Baptismo, & ejus effectibus Cap. si quis puerum*. Innocentii verba hæc sunt: *Non est necesse, quod baptizans gerat in mente facere quod facit Ecclesia: imo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est*.

At & hoc ipsum quod prima fronte videtur efficacissimum, nihil in gratiam erroris evincit. In primis ea Innocentii IV. sententia, quævis tandem illa sit, privati Doctoris est, non Romani Pontificis, nec in Juris Canonici partem venit. Nondum enim Pontifex erat Innocentius IV., sed privatus Canonici Juris interpres, dum suos illos in Jus Canonicum commentarios adornavit. Secundo *internam* duntaxat intentionem, ut inutilem respuit Innocentius; unde ait, *Non est necesse ut gerat in mente*: non *externam* explodit, quæ seria externi ritus celebratione continetur. Quare in Ambrosii Catharini sententiam, de qua nobis erit in sequentibus disputandum, inclinat potius, quam in recentium Sacramentariorum errorem.

Ceterum Innocentium *externam* saltem intentionem, in seria sacri ritus celebratione positam, quam Lutherani respuunt, agnovisse, ex eo liquet, quod verbis in objectione recitatis statim addat, *dummodo baptizare Minister intendat*: quod a Kemnitio non sine ingenti fraude suppressum est, ut fidentius locum illum, in sui præsidium erroris nobis objiceret.

II. Ejusdem sortis est quod ex Juris doctrina opponitur a nonnullis, occasione videlicet protestationis ab Episcopo fieri solitæ, antequam sacras ordinationes solemniter obeat. Solet nimirum Episcopus, in ipso generalis ordinationis proludio, publice denunciare, nolle se quemquam excommunicatum, aut alium quemcumque debitis titulis destitutum sacris ordinibus initiare. Nihilominus si quis forte in ordinandorum numerum irrepat excommunicatus, aut debitis titulis destitutus, sacerque ordinationis ritus super eum peragatur, hunc vere ordinatum jura decernunt. Quandoquidem illum suspensione, & excommunicatione plectunt, non secundo ordinandum decernunt. Est igitur valida ordinatio, absque Ordinatoris intentione, imo repugnante illius voluntate.

Nihil id adversæ parti suffragatur. Quamquam enim ita protestetur Episcopus, non tamen eo casu intentio deest, id efficiendi quod facit Ecclesia. Quia protestatio ab Episcopo fieri solita, comminatoria duntaxat est, & juris externi: ac tum postea, dum operi manum Episcopus admovet, contrario actu in singulari uniuscujusque initiatione retractatur, saltem quoad intentionem externam, in seria liberaque sacri ritus celebratione positam; cum omnes perinde serio, & libere sacris initiet: quamquam interior illi forte, quoad pauculos illos temere irrepentes, desit intentio.

Quibus & illud addi potest: Non omnino verum esse quod opponitur, Episcopum scilicet in proludio ordinationis, publice denunciare, nolle se quemquam excommunicatum, aut alium quemcumque debitis titulis destitutum ordinibus initiare. Sed Archidiaconus Episcopi nomine eos excommunicatos declarat, qui debitis titulis destituti, per fraudem & dolum, ad ordines suscipiendos accederent; ut ea comminatione quoscumque debitis titulis destitutos procul arceat & avertat. Quare dum subinde Episcopus ad singulos illic præsentes initiandos accedit, omnes ac singulos dignos reputat & idoneos: atque ita certum habet mentis propositum, veramque intentionem omnes ac singulos initiandi.

Ceterum si in proludio ordinationis declararet Episcopus, protestationem *de non initiandis intrusis*, non ad terrorem duntaxat a se fieri, sed absolute atque simpliciter, ad excludendam intentionem; ipseque eandem illam *intrusos non ordinandi* voluntatem retineret, dum re ipsa solemnis ordinationis ritum exercet; nulla tunc intrusorum, si qui forte essent, ordinatio fieret: essentque illi non modo excommunicati atque suspensi, sed omnino non ordinati: ut anno 1586. die 14. Januarii a Sixto V. Pontifice maximo pronunciatum fuisse, refert Prosper Fagnanus 1. *part. lib. 5. Decretalium, Cap. tuæ litteræ, Tit. de Clerico per saltum promoto*. Quia eo in casu omnis Episcopo intentio deest, tam externa quam interna: cum ea intrusos non ordinandi voluntas, occulta secretaque non fuerit, sed ex præmissa declaratione manifesta.

III. Erit fortasse qui fidenter objiciat: Sacramentum a Ministro dormiente, & ebrio ministratum, tunc saltem validum esse, si antea mente sanus, ac vigilans, illius administrandi propositum iniit. Quemadmodum homo ebrius, aut dormiens, homicidium *formale*, quod ajunt, cujus nempe vere sit reus, perpetrare censetur, si eum occidat, quem sanus, & vigilans occidere constituerat. Porro homo dormiens, aut ebrius nullius intentionis est capax; igitur potest Minister, sine ulla penitus intentione, Sacramentum aliquod ministrare. Unde *Canone dedit, dist. 1. quæst. 1.* ex Augustino habetur, *quos baptizat ebrius, baptizat Christus*.

Verum advertat, quæso, quisquis id objecerit, nihil momentum illud evincere, in gratiam Systematis Protestantium. Si quippe nullam prorsus in

in Ministro postulant intentionem, ad Sacramentum valide administrandum: ille vero qui ebrius, aut dormiens id agit, quod antea sanus & vigilans agere constituerat, intentionem sin minus actualem, aut virtualem, at certe habitualem, & interpretativam, ut Schola loquitur, habere censendus est, ratione videlicet consilii, & propositi præcedentis: quare nihil inde in gratiam Protestantium extundi potest.

Sed nec quidquam inde colligitur, adversus communem Theologorum sententiam, qui ad validam Sacramenti administrationem, habitualem, & interpretativam intentionem sufficere negant, virtualemque ut ut minimum postulant. Negamus enim Ministrum dormientem, aut ebrium, Sacramentum valide collaturum, etsi antea sanus, ac vigilans, conferre illud proposuisset, ac destinasset: quamquam minime negemus, hominem ebrium, aut dormientem, homicidii reum fore, si eum occideret, quem sanus, ac vigilans occidere constituisset. Ingens quippe inter utrumque discrimen est. Minister siquidem, ut valide Sacramentum administret, debet actum sacramentalem exercere, ut humanus est; adeoque debet actum velle, vel actu, vel virtute; quod sine actuali aut virtuali intentione non potest. Ut autem homo admissi peccati sit reus, non est necesse, ut vitiosum velit actum, atque deformem, ut actus humanus est; sed satis est, si illius amet objectum, aut etiam si illud amare dispositus sit: cum vel illa sola amandi dispositio, peccatum sit: & quicunque est ita affectus, ut libenter peccaret, si daretur occasio, corde jam peccat, atque affectu; juxta Christi Domini oraculum *Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo*.

Canon autem *dedit* in objectione laudatus, sub mendo cubat patentissimo: aliterque legitur apud Augustinum, ex quo tamen desumptus dicitur. Sic enim *Tract. 5. in Joannem* habet SS. Doctor: *Quos baptizavit ebriosus, quos baptizavit homicida, quos baptizavit adulter, si baptismus Christi erat, Christus baptizavit*. Quid porro ebrium inter & ebriosum discriminis sit, nemo non videt; quamque sit iste necessariæ ad baptizandum intentionis capax, cujus ille prorsus est incapax. Quapropter SS. Doctor, missa præsenti de necessitate intentionis quæstione, id unum eo loci decernit, nec temperantiam, nec castitatem, nec probitatem morum ullam Ministris esse necessariam, ut valida conferant Sacramenta, quæ Christus rata habeat atque valida.

IV. At ecce, inquiet aliquis: potest ebrius, aut amens, aut dormiens valide baptizari, si antea erat ita dispositus, ut Baptisma reciperet: ait enim de dormientibus, & amentibus Doctor Angelicus *in 4. sentent. dist. 6. quæst. 1. art. 2. quæstiunc. 3. ad secundum*: *Si ante somnum, vel furiam . . . . habuerunt propositum recipiendi Baptismum, & hoc per aliqua signa innotuit, tunc in articulo necessitatis debet eis conferri Baptismus, & suscipiunt Sacramentum, & rem Sacramenti, etiamsi furiosus tunc contradicat: quia illa contradictio non procedit a voluntate rationis, secundum quam est capax baptismalis gratiæ*. Quod idem habet Innocentius III. *Cap. Majores extra de Baptismo, & ejus effectibus*. Igitur pari titulo poterit ebrius, aut amens, aut dormiens valide baptizare, si antea erat ita dispositus, ut Baptisma conferret, propositumque conferendi conceperat.

Consecutionem negare mihi satis sit, disparemque suscipientium, & conferentium Sacramenta rationem dicere. Quamquam enim in suscipientibus Sacramenta, suscipiendi voluntas, atque intentio requiratur, non tamen absoluta requiritur, sed sufficit conditionata; quæ in ebriis, dormientibus, & amentibus esse potest: cum e contrario absoluta, qualis desideratur in conferentibus, in dormientibus, & amentibus esse non possit. *Sciendum*, inquit ibidem paulo supra Doctor Angelicus, *quod non requiritur in adulto voluntas absoluta suscipiendi quod Ecclesia confert, sed sufficit voluntas conditionata, sicut est in voluntariis mixtis*.

V. Nihilo plus Protestantibus favent nonnullæ Patrum sententiæ, quæ Sacramentorum formas suis materiis simpliciter applicandas videntur innuere, ad illorum plenam & integram confectionem, nulla licet accedente Ministrorum intentione, nullo proposito voluntatis. Qualis est illa D. Augustini, *Tractatu 80. in Joannem*, *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*: Et illa Joannis Chrysostomi, *Homilia 85. in Joannem*, *Sacerdos*, (in conficiendis Sacramentis) *linguam, & manus præbet*: linguam scilicet, ut formæ proferat verba; manus, ut certam materiam adhibeat. Nihil inquam Protestantibus favent: quia Ministrorum intentionem, in conficiendis Sacramentis nequaquam excludunt, imo verius innuunt eo in opere penitus necessariam. Cum enim ex Augustino *verbum ad elementum accedere debeat*, per humanam actionem, quæ scilicet libera sit, & ex dictamine rationis; debeatque perinde Sacerdos, juxta Chrysostomum, *linguam, & manus præbere*, tanquam *Mysteriorum Dei dispensator*, ut loquitur Apostolus 1. *ad Cor. cap. 4.* quis non videat id totum sine intentione, voluntatisque proposito præstari non posse?

Nec est quod reponat aliquis, posse Sacerdotem Mysteriorum Dei seu Sacramentorum *dispensatorem* esse certissimum, qui vera rataque conferat Sacramenta, quamquam nullam in iis administrandis intentionem adhibeat; uti potest divini verbi dispensator efficacissimus fieri, qui audientium animos rapiat, atque ad fidem convertat, etsi nullam in prædicando intentionem haberet. Aliter quippe fit dispensatio Sacramenti, aliter dispensatio verbi Dei. Sacerdos Sacramentum re ipsa conficit, dispensando; Divinum autem Verbum, non conficiendo, sed simpliciter nunciando dispensat. Nec enim Dei Verbum a prædicante conficitur, sed habet integre a se ipso quod sit, audientesque commoveat, rapiat, ac devinciat, cum contra Sacramentum humana ac libera Ministri operatione conficiatur.

VI. Mitto palmare Lutheri Argumentum, quo is Ecclesiam Catholicam sibi videtur impetere, ex aliis ejusdem erroribus derivatum: dum inquit, Dei verbum, quacunque intentione proferatur, fidem in audientibus excitare, suumque effectum ex æquo fortiri: atque ita verba, quibus Sacramenta conferuntur, efficacia fore, tametsi qui profert, nihil animo volvat, aut aliquid nefarium meditetur. Mitto, inquam, hoc Argumentum, quod ex altero alias a nobis confutato errore derivetur: illo scilicet, quo verba, queis Sacramenta conficiuntur, concionalia esse fabulatur Lutherus, minime vero consecratoria. Do ergo ut libet, ut lubet, verba concionum, quovis animo proferantur, eadem excitandi, ac movendi virtute pollere, quia vim suam omnem ex indita sibi significatione fortiuntur: at consecrationis verba non item; quæ vim ex proferentis instituto mutuantur. Hujus porro generis ea esse, quibus Sacramenta constant, alia nos occasione demonstravimus.

Pari fidentia ac libertate alteram mitto nonnullorum Disputatorum argutiam, istis ferme verbis, in gratiam Lutherani systematis solitam decantari. Ecclesiæ Græcæ Sacerdos, inquiunt illi, verba hæc in Missæ celebratione pronuncians, hoc

hoc est corpus meum, intentionem non habet faciendi quod vera facit Ecclesia, dum Euchariſtiam per ſuos conſecrat Sacerdotes & adminiſtros; cum iis verbis conſecrationem re ipſa perfici non exiſtiment Græci, ſed ſequenti duntaxat, quam recitant, oratione: & tamen perinde valide conſecrat Græcus Sacerdos. Non ergo ad certam validamque hujuſce Sacramenti confectionem, Miniſtri deſideratur intentio. Ecquis enim puram putamque æquivocationem non videat rideatque? Non intendit quidem Græcus Sacerdos, per hæc ſola verba *hoc eſt corpus meum*, Euchariſtiam conſecrare; vult tamen abſolute, ac ſimpliciter conſecrare, dum hæc ipſa verba pronunciat, quibus ſolis conſecrandi vim non adſcribit: atque adeo id re ipſa facere vult & intendit, quod vera facit Eccleſia.

Idem ferme in Eccleſia Latina quotidie contingit, in eorum adminiſtratione Sacramentorum, de quorum materiis formiſque eſſentialibus, quænam ſcilicet illæ ſint, Theologi diſputant, puta Confirmationis, & Ordinis. Qui enim ſentit Epiſcopus E. G. Confirmationis materiam eſſe manuum impoſitionem, formam vero orationem, ſeptiformem Spiritus Sancti gratiam advocantem, is certe non habet intentionem confirmandi, per ipſam frontis Chriſmationem, verbaque Chriſmationi reſpondentia, *Signo te ſigno Crucis*, *Confirmo te Chriſmate ſalutis*; cum iſtis non putet ipſe eſſentialiter confici Sacramentum hoc; ſed aliis antea memoratis: & tamen re vera perficit Confirmationis Sacramentum; etſi forte ita ſentiendo fallatur Epiſcopus, aliaque Sacramentum hoc materia formaque, tanquam partibus eſſentialibus conſtet. Quia licet per eam materiam & formam, Confirmationis Sacramentum, ex præconcepta opinione, conficere nolit; vult tamen abſolute ſimpliciterque conficere, dum materiam illam adhibet, formamque pronunciat.

Quo loco non omiſerim obſervare, falli turpiter eos qui putant, Græcos Euchariſtiæ conſecrationem Chriſti D. verbis minime tribuere, ſed ſequenti quam recitant orationi. Tribuunt plane: quamquam eorum verborum vim & efficaciam, per adjunctam orationem applicari contendant. Ita monet Nicolaus Cabaſilus Græcus & ipſe *lib.* 4. *de vita Chriſti cap.* 30.

VII. Reſtat pervulgatum Argumentum, quo intentionis neceſſitatem paſſim oppugnant Lutheranæ, & Calvinianæ ſectæ Profeſſores. Nempe inquiunt illi, ſi Sacramenti integritati, & efficaciæ neceſſaria dicatur Miniſtrorum intentio, gravia inde orientur incommoda, conſcientiæ morſus propemodum infiniti. Siquidem penes impium Miniſtrum erit, ut nulla intentione adhibita, Sacramenta in caſſum abeant, ſuoque effectu ſint vacua: atque ita nemo unquam certo tenebit, verum ſe ſuſcepiſſe Sacramentum; cum nulli de Miniſtri intentioni conſtare poſſit.

Nemo Theologorum eſt, qui eam Lutheranorum, & Calviniſtarum argutiam non exſufflet, brevi illo expeditoque reſponſo: neminem ſcilicet in hacce mortali vita de ſuſcepta juſtificationis gratia certum eſſe; amore ne, an odio ſit dignus, ſcire neminem: atque ita nil mirum, ſi nemini quoque ſit exploratum, verum ſe, ratumque a fideli, proboque Miniſtro Sacramentum excepiſſe: ſatiſque proinde eſſe, ſi moralem ea de re certitudinem habeat. Habet porro quiſquis ab Eccleſiæ Miniſtro Sacramentum ſuſcipit. Quia tametſi vis illius, & efficacia a conferentis intentione pendeat, hanc tamen ab illo fuiſſe adhibitam æſtimare par eſt; meritoque credendum, Eccleſiæ Miniſtrum ſuas pro munere partes obiiſſe.

Cæterum non niſi moralem certitudinem de vero ſuſcepto Sacramento fideles habere poſſe, fateantur oportet Calviniani, hac etiam miſſa quæſtione, de neceſſaria intentione Miniſtri. Etſi enim ea non eſſet intentio neceſſaria, quis neget neceſſariam ſaltem eſſe propriam cujuſque Sacramenti materiam, propriamque cujuſque formam; ut ſtet ratum, ac validum Sacramentum? Quis autem ſpondere ſibi certo poteſt, certitudine utique phyſica, veram propriamque ſuſcepti Sacramenti fuiſſe materiam, veram etiam propriamque formam; nullamque in iis adhibendis fraudem fuiſſe a Miniſtris admiſſam, errorem nullum? Quis, inquam, certo ſciat, num aquam naturalem, in conferendo Baptiſmate, potius quam roſaceam, aliamve quamcumque liquatam Miniſter adhibuerit? An triticeum potius panem, quam hordeaceum, aut ſiligineum, ad Euchariſtiæ conſecrationem ſibi ſumpſerit? An evangelica verba, ad utriuſque Sacramenti formam præſcripta, rite pronuntiaverit, aut quid aliud loco formæ ſecreto demurmuraverit? De his ergo non niſi moralem certitudinem habemus; qualem ſcilicet de vera adhibita a Miniſtris intentione habere poſſumus, dum ſuo in Eccleſia funguntur officio.

Sic ſane Theologi ferme omnes futilem Proteſtantium argutiam elidunt. Ad ſolutionis tamen cumulum, Ambroſius Catharinus Concilii Tridentini Theologus non ignobilis, ac poſtmodum Compſanenſis Archiepiſcopus, quo plenius inſulſam argutiam confutaret, ſingulare quidpiam excogitavit; Syſtema celeberrimum, de externa, ut ajunt, intentione duntaxat neceſſaria in Scholas invexit; ſeu potius a nonnullis Theologis antiquis excogitatum, meliorem in lucem induxit. Contendit ſcilicet ille, vel ex hoc uno quod Miniſter Eccleſiæ ſerio, omnique ſemoto joco Sacramentum forinſecus adminiſtrat, certos nos eſſe debere, ratum validumque (quoad intentionem attinet) eſſe Sacramentum; non modo quia præſumendum eſt, Miniſtrum Eccleſiæ, ita externe ſerio miniſtrantem, internam quoque intentionem adjungere; verum etiam quia ſola illa intentio exterior, ſeriaque forinſecus miniſtratio ſufficit, nulla licet accedente interiori intentione, ut ſtet validum Sacramentum: qua de re nobis eſt in ſequentibus diſputandum.

CAPUT V.

Ambroſii Catharini Syſtema de externa, ut ajunt, intentione proponitur, explicatur.

I. Confutato recentium Hæreticorum errore, qui Sacramentum ſtare ajunt, tametſi joco, & deriſione peragatur, omnique ſemota intentione id agendi quod agit Eccleſia; poſtulat officii ratio, ut qualis ea intentio eſſe debeat, paulo diſtinctius expendamus: celeberrimamque ea de re Ambroſii Catharini ſententiam, ad exactum Theologiæ criterium revocemus. Primo tamen omnium, quia eam ſententiam idcirco a multis impugnari video, quod a paucis intelligatur, hanc in bono lumine collocabo, ne forte, quod ſæpe fit, præpoſtero ſenſu accipiatur.

Catharini itaque ſententia eſt, ſtare omnino atque valere Sacramentum, ſi Miniſter duntaxat intendat celebrare ritum illum externum, quem Eccleſia celebrat; illumque re ipſa libere, ſerio, omnique ſemoto joco exterius adminiſtret, materiam adhibens, formamque pronuncians, in iis maxime circumſtantiis, ex quibus determinatur ad agendum tanquam Eccleſiæ Miniſter: nihilque obeſſe valori Sacramenti, ſi intus occulta mente contrariam intentionem animo gerat; nolitque clam, atque ſecreto actionem illam ſacramentalem eſſe, qualem illam Chriſtus inſtituit. Ita ille ſententiam ſuam exponit Opuſculo *de intentione Miniſtri*, quod pendente Concilio Tridentino, hac ipſa in urbe elucubravit. Cum contra alii plerique Theologi putent, Sacramentum irritum eſſe, niſi præter intentionem externi ritus celebrandi, ſeriamque ac minime jocoſam illius adminiſtrationem, interior etiam atque ſecretior accedat intentio, qua ritum illum velit eſſe ſacramentalem, qualis eſt a Chriſto Domino inſtitutus.

Mentem ſuam opportunis exemplis aperit Catharinus. Da E. G. Judicem, qui ridens ac inter amicos, & pocula ludum faciens, ſententiam aliquam ferat; is certe judicium tuliſſe cenſendus non erit, nec reus joculari illa ſententia putabitur abſolutus, aut forte damnatus. At ſi ſedens pro tribunali, partibus auditis, ſervatiſque publici juris formulis, voce gravi, vultu, habituque ſenatorio, ſerio, libereque ſententiam pronunciet; annon quæſo judicium ſtabit, tametſi intus fortaſſis aliud animo volvat Judex, reumque occulta mente nolit abſolvere?

Da pariter, ſi lubet, virum aliquem, qui coram Judice juramentum emittat, libere ſerioque, juxta præſcriptas juris formulas; qui tamen intra ſemetipſum occultam intentionem retineat, eo ſe juramento nullatenus obligandi: annon jurisjurandi religione tenebitur; palamque exſibilabitur, ſi forte poſtea dicat, quod olim ajebat neſcio quis, *Juravi lingua*, *mentem injuratam gero*?

Tales tibi Miniſtros exhibet Catharinus, ritum externum libere, ſerioque celebrare volentes, ac re ipſa ſerio celebrantes, in iis maxime circumſtantiis, ex quibus determinantur ad agendum tanquam Eccleſiæ Miniſtri, illiuſque nomine. Hos valide Sacramenta conficere docet, licet intus occulta mente Sacramenta, uti Sacramenta conficere nolint, totumque quod exterius agunt, ſecreta mente retractent.

II. Quare Ambroſio Catharino gravem injuriam irrogant, qui nihil illum a Calvini, & Lutheri ſententia diſtare ajunt. Diſtat enim vero longe maxime, ac quantum diſtat ortus ab occidente. Illi quippe Sacramentum ratum effutiunt, tametſi miniſtrare nolit, ſed irridere, illumque palam, aperteque ludat, vertatque ludibrio. Unde Sacramentum theatrale, ac ſcenicum, ratum validumque contendunt. Catharinus e contrario externi ritus ſerio miniſtrandi intentionem poſtulat, ſeriamque adminiſtrationem externam exigit, qualis a Miniſtro ſolemniter, & publice miniſtrante præſtatur; illiuſque efficaciæ nihil officere ait, contrariam voluntatem Sacramenti penitus irritandi; modo occulta ſit, atque ſecreta, nulloque externo ſigno ſe prodat. Unde & Marcus Antonius de Dominis, Lutheranæ ſectæ profeſſor, *Lib. 6. de Republica Eccleſiaſtica Cap.* 12., ubi perverſum hæreticorum dogma adſtruit, atque defendit, Catharinum a ſua, & Lutheranorum ſententia prorſus alienum agnoſcit.

Imponunt pariter Catharino qui inquiunt, nullam eum intentionem veram agnoviſſe faciendi quod facit Eccleſia; aut certe eum intentionem duntaxat externam poſuiſſe, quæ nihil re ipſa ſit quam ipſemet actus exterior. Putida calumnia eſt, ex mero æquivoco derivata. Quamquam enim intentio a Catharino deſiderata, *externa* vulgo dicatur, ratione nimirum objecti ſui, quia ſpectat ritum externum ſerio celebrandum, qui ab Eccleſia celebratur; interior nihilominus intentio eſt ratione principii; cum ſit deliberatus mentis actus, quo Miniſter ritum illum externum celebrare conſtituit. Eum enim ſerio non celebraret, niſi celebrare re ipſa vellet: quandoquidem totum id facere dicitur, libere non coacte, publicum in Eccleſia Miniſterium exercens. Unde id aliqui aliis verbis dicunt, eundem plane ſenſum habentibus: deſiderari ſcilicet in Miniſtro intentionem faciendi quod facit Eccleſia; cujus tamen intentionis objectum ſit ritus externus, ſerio ac libere peragendus, non vis, & efficacia ritus ipſius.

Eſt ergo in hypotheſi Catharini interna, veraque intentio externi ritus ſerio peragendi, quem Eccleſia peragit, atque frequentat: tametſi occulta alia intentio animo deliteſcat, qua id ipſum quod exterius, ſerioque peragit impius Miniſter, nullum irritumque, ac minime ſacramentale velit eſſe. Eſt, uno verbo dicam, ea in hypotheſi intentio faciendi quod facit Eccleſia, quam poſtulat Concilium Tridentinum: ſed de ſola illius intentionis qualitate, deque illius objecto, (ratione cujus externa pro more dicitur) unice diſputatur. Quare duo ſibi probanda ſumit clariſſimus Auctor: primum, illius intentionis objectum eſſe ritum ſacramentalem externum, tali materia, ac forma conſtantem: alterum, Miniſtrum ritum hujuſmodi celebrandi intentionem habere, ex hoc ipſo quod illum ſerio ac libere celebrat. Quomodo enim ſerio & libere celebraret, niſi celebrare intenderet? Cum omnis actus liber, ac ſerius, nonniſi ex judicio rationis, & voluntatis electione procedat.

III. Sic igitur expoſita Catharini ſententia, & a malignis interpretamentis vindicata, in eam ego pedibus, manibuſque venio; illamque omni argumentorum genere vindicandam aggredior; non unius Catharini præſidio tutus, quem ſatis aliunde novi liberioris ingenii Theologum; ſed tot aliunde Theologorum, & Juris Canonici peritorum auctoritate communitus, qui hoc idem ante Catharinum, ac etiam poſt illum ſumma conſenſione docuerunt. Præiverant ſiquidem Catharino, in eo tradendo ſyſtemate, Magiſter ſententiarum, Præpoſitivus, Petrus Cantor, Robertus Pullus Cardinalis, Petrus Paludanus Patriarcha Hieroſolymitanus, Innocentius IV. R. P., Sylveſter Prieras Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter, Angelus Clavaſius, Chryſoſtomus Javellus, aliique nonnulli, quorum nomina mihi exciderunt. Eundem ſubinde ſequuti ſunt Alphonſus Salmeronius, Joannes Vignerius, Marius Scribonius, Zacharias Paſqualigo, Jacobus Santabovius, Antonius Arnaldus, Vincentius Contenſonius, Gaſpar Juenimus, Franciſcus Genettus, Natalis Alexander, vir in omni ſcientiarum genere ornatiſſimus, & ſine controverſia hujus ævi ſummus, (quo Magiſtro glorior ac triumpho) aliique bene multi Sorbonicæ ſcholæ Magiſtri. Ut hinc jam in anteceſſum noſſe liceat, quam temere, quam audacter ſententia a tot Magiſtris, probatiſque Doctoribus afferta, atque defenſa, a nonnullis uti periculoſa ſugilletur, cenſuriſque amarioribus inuratur. Maxime cum laudatorum Doctorum unus ſententiam hanc anno 1649. Romæ defenderit publice, edito typis Libro, a Reverendiſſimo Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro *Vincentio Candido*, aliiſque Curiæ Cenſoribus approbato: in quo Theſim hanc propugnandam ſibi ſumit, quæ Catharini ſyſtema nullo fuco tectum, atque diſſimulatum, (quod ad minuendam invidiam faciunt aliqui) ſed ingenue candideque repræſentat; *Dicendum eſt ſufficere intentionem, quæ moveat Miniſtrum ad proferenda verba ſupra determinatam materiam, quam adhibeat ſimul cum ritu Eccleſiæ, & in hoc ſalvari intentionem faciendi quod facit Eccleſia; ita ut ſtante tali intentione, etiamſi adeſſet*

set intentio Ministri non conficiendi Sacramentum, adhuc conficeret. Ita Zacharias Pasqualigus, *in sacra morali Doctrina, Disput. 72. de Ministro Sacramenti Sec. 4.* Sed hæc proludii loco sint: jam ad expositæ sententiæ vindicationes accedo.

CAPUT VI.

Catharini sententia Concilii Tridentini auctoritate firmatur; Ecclesiæ legibus, moribus, & usibus stabilitur; latis olim ac nuper judiciis comprobatur: domestici impugnatoris effugia occupantur.

I. FOssa mihi, & vallum erit, in ea vindicanda sententia, Concilium Tridentinum, cujus mens eo studiosius perquirenda est, quod hæresim Lutheranam, & Calvinianam, a qua nihil Catharini systema distare ajunt æmuli obtrectatores, ex instituto damnarit. Sanxit itaque Tridentina Synodus *Sess. 7. de Sacramentis in genere Can. 11. requiri in Ministro intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia:* Tum vero *Sess. 14.*, quæ est *de Sacramento Pœnitentiæ Cap. 6.* paucis exponit, quandonam ea intentio in pœnitentiæ Ministro deesse censeatur; aitque id accidere, *si Sacerdoti animus serio agendi, & vere absolvendi desit;* adeo ut pœnitens Sacerdotem jocose absolvere, & non serio agere deprehendat: additque, *Pœnitentem illum salutis suæ negligentissimum esse, qui Sacerdotem joco absolventem cognosceret, & non alium, serio agentem sedulo requireret*. Igitur intentionem illam sufficientem judicat sacra Synodus, quæ in voluntate sacri ritus serio celebrandi consistit; adeo ut Minister nullo externo signo adversam intentionem adstantibus prodat; seu, quod idem est, *Animum* in Sacerdote postulat sacra Synodus *vere absolvendi*; animum inquam externum, seria scilicet sacri ritus celebratione manifestatum, atque expressum, ut loquitur D. Thomas; cujus animi defectus a pœnitente deprehendi possit.

Et certe pravam, si forte contingat, Ministri intentionem tunc tantum officere Sacramento docet sacra Synodus, cum potest a pœnitente deprehendi. Porro a pœnitente, aliove quocunque adstante deprehendi non potest, quandiu secretior illa est, interior, menteque abdita, interimque ritus externus serio libereque peragitur. Itaque secretam, occultam, internamque Ministri intentionem, externæ seriæque celebrationi contrariam, nihil re ipsa officere Sacramento, docet sacra Synodus Tridentina. Quæ vera germanaque Catharini sententia est.

Hanc ipsam consecutionem intulit Cardinalis Pallavicinus *Lib. 12. Historiæ Concilii Tridentini Cap. 10.*, ubi ea sacræ Synodi verba ponderans, ita scribit: *Ex his verbis conjicere potest quisquis ea legerit, non esse rejectam sententiam Catharini, aliorumque Theologorum opinantium sufficere, ut ratum sit Sacramentum, voluntatem in Ministro serio agendi; valoriqué Sacramenti duntaxat obesse jocum, quem ipse Sacramentum suscipiens cognoscere possit*. Quid ad hæc audaciores Aristarchi, qui Catharini sententiam a Tridentina Synodo proscriptam indefinenter occentant?

Sed & ipse Historicus Eminentissimus æquior Theologo nostro fuisset, & consecutionem ex *Sessionis 14.* verbis, multo veriorem, & sponte fluentem elicuisset, si ejus sententiam non modo *non esse rejectam* observasset, sed & susceptam, firmatamque fuisse dixisset. Quandoquidem quod de seria minimeque jocosa Sacramenti administreation in ea Sessione scriptum est, (quo Catharini sententiam contineri fatetur Historicus) non modo a Patribus non rejicitur, sed uti Patrum ipsorum Sententia, atque Doctrina fidelibus traditur, quam teneant, quam sequantur.

Sane Tridentinæ Synodi mentem exploratam habebit ea in parte, quisquis Lutheri errorem perspectum habebit, quem proscribendum sibi sumpsit sacra Synodus. Quis porro Lutheri error erat, nisi ille ipse quem Leo X. ex ipsius scriptis excerpsit, damnavitque una cum aliis ejusdem articulis? *Si Sacerdos* (Lutheri 12. articulus erat) *non serio, sed joco absolveret, si tamen credat pœnitens se esse absolutum, verissime est absolutus*. (a) Id ergo unum ex opposito sanxit sacra Synodus contra Lutherum, non stare videlicet Sacramentum, dum Sacerdos non serio, sed joco rem sacram peragit. Atque adeo nihil postulat aliud, ad Sacramenti valorem, & efficaciam, quam ut serio, & semoto joco sacrum ritum exerceat. Quæ ipsamet Catharini sententia est.

II. Et vero quis credat Ambrosium Catharinum, & Alphonsum Salmeronium, Tridentinæ Synodi Theologos, qui ejus condendis Canonibus allaborabant, ne ipsum quidem Canonum Tridentinorum sensum internovisse, ut proscriptum in eis Lutheranorum errorem de industria recuderent? Catharinus porro, qui ante habitam *Sess. 7.* fuum illud *de intentione Ministri* Opusculum Tridenti elucubraverat, Patribus non improbantibus, illud idem quinto post anno, nempe 1552. Romæ typis edidit, sententiæ propositique tenax: tantumque abest, ut ejus occasione in aliquam erroris suspicionem venerit, aut ab æmulis suis, quos & multos & graves ex Instituto suo expertus est, ea de caussa fuerit lacessitus: quin potius, cum esset jam tunc Minoriensis Episcopus, ad Compsanensem Archiepiscopatum a Julio III. Pontifice Maximo translatus est, anno 1552. imo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis sequenti anno designatus, & ad purpuram induendam, Romam vocatus: quamquam ne eam indueret, præcoci per iter morte prohibitus sit. Salmeronius vero, qui *Sessioni 7.* præsens Theologus interfuerat, absoluta demum sacra Synodo, suos in D. Pauli Epistolas Commentarios adornavit; in quorum *Lib. 1. part. 3. disp. 2. pag. 186.* qua quærit *an Ecclesia Catholica cognosci possit*, hanc ipsam sententiam de externa, ut vocant, Ministri intentione, ad Sacramenti efficaciam sufficiente, defendit acriter, & prolixe, meliorique quam Catharinus ipse, in luce ponit: Quodque notandum magis, Tridentinæ Synodi definitioni *Sessione 7.* latæ congruentem ostendit.

Sic enim sententiam aperit suam: *Advertendum duplicem poni intentionem Ministri conferentis Sacramentum; alteram quidem publicam, & Ecclesiæ ipsius, cujus ministerio perfungitur, quicumque ille sit, qui Sacramentum dispensat. Hæc autem intentio satis exprimitur in ipsis Sacramentorum formis, ut* Ego Te baptizo, . . . Ego Te absolvo, ... Hoc est corpus meum &c. *Intendit enim Ecclesia Catholica, sicut & Christus Sacramentorum auctor, per ejusmodi verba baptizare, absolvere, & panem in Christi Corpus convertere. Hæc autem intentio inseparabilis est ab ipsis verbis, si integre, ut debent, proferantur. Et ideo Ministri soliciti esse debent, ut formam ipsam integre pronuncient, nec illam aliquo verbo contrario vitient, quo sic perficiant Sacramentum, & Sacramenti effectum digne accedentibus conferant. Altera vero intentio privata est, & particularis ipsius Ministri, qui aut nihil credit eorum, quæ facit, aut deriforie facit, aut contrariam habet*

(a) *Apud Labb. Tom. 19. pag. 1051.*

intentionem non conferendi Sacramenta, aut ejus effectus, etiamsi Sacramentum in forma Ecclesia consueta administret. Hæc intentio privata etsi necessaria sit, ne Minister peccet, ut conformetur intentioni Ecclesiæ; tamen tam fortis, aut efficax non est, ut vitiare Sacramentum possit. Hæc ille sub ipsum agitatæ quæstionis initium; quæ multis subinde momentis evincit, ac probat. Cumque sub finem, Canonem undecimum Sessionis septimæ Concilii Tridentini objiciat sibi, quo sancitum est, necessariam esse in Ministro intentionem faciendi quod facit Ecclesia, brevi verbo respondet: *Dicendum est, quod si intentio illa, saltem faciendi, quod facit Ecclesiæ, deberet esse pars Sacramenti, non debet esse illa cordis interna; & privata ipsius Ministri, sed publica, quæ verbis ipsis exprimitur: ut*, Ego te baptizo, &c.

Quæ omnes considerationes, sacræ Synodi Tridentinæ mentem, atque sententiam, de externa ut ajunt Ministri intentione, ad Sacramentorum efficaciam sufficiente, meridiana in luce ponunt.

Patrum Tridentinorum mentem, in Catharini Systema propensam & inclinatam ostendit probatque luculentius, quod a laudato jam Cardinali Pallavicino narratur factum, observatione dignissimum; ut ora tandem sua comprimant Catharini osores, & in ejus sententiam definant allatrare. *Cum*, inquit, *excitata fuisset nescio quæ contentio litteraria, inter Catharinum, & sacri Palatii Apostolici Magistrum; oppositisque invicem libellis litigarent: rogatus est a Legatis summus Pontifex, palatii sui Magistrum moneret, ut ab inferenda alteri molestia desisteret, affirmantibus illis, vitam & doctrinam Catharini ab omnibus commendari. Lib. 9. Hist. Cap. 6.* Quo ex facto *Confici*, ait purpuratus Historicus, *opiniones a Catharino defensas Patribus Sacri Concilii haud suspectas fuisse, nec illis fuisse in animo eas proscribere*. Imo si recte colligis scriptor Eminentissime, hinc plane conficitur, opinionem hanc saltem a Catharino defensam, cujus occasione molestiam illi creabat aliquam Palatii Apostolici Magister, non modo fuisse Tridentinis Patribus *suspectam*, & ab iis minime *proscriptam*; sed fuisse potius plenis suffragiis approbatam; cum eam Legati Pontificii dixerint *ab omnibus commendatam*. Annon enim plus est doctrinam aliquam commendari, quam non suspectam haberi, indemnemque relinqui?

III. Suffragatur eidem Catharini sententiæ, ac nostræ, vetus & constans Ecclesiæ Catholicæ disciplina. Cum enim Baptismata irrita, imo etiam dubia, & suspecta, iteranda esse jam dudum Ecclesia definierit; omni retro ætate, variorum eventuum occasione, diligentissime a sacris Conciliis, summisque Pontificibus conquisitum est, quænam irrita, quænam etiam dubia, suspectaque essent. Nulla sæpius pronunciata sunt ea, queis materia debita, præscriptaque forma non fuissent a Ministris adhibitæ. Nulla & illa, quæ joco, & mimice conferrentur. Nulla etiam illa, quæ ab ebriis, & energumenis administrata fuissent. Dubia illa dicta sunt, in quinta Concilio Carthaginensi, quorum non adessent legitimi testes. Suspecta & illa, quæ ab iis Hæreticis conferebantur, qui de Trinitatis Mysterio male sentirent: non quod fides Ministri ad Baptismi valorem sit necessaria; sed quod periculum esset, ne Trinitatis invocationem intrusis erroribus vitiarent. Nusquam tamen omni retro ætate quæsitum video, ad explorandam Baptismatis, alteriusve Sacramenti integritatem, num Minister sceleratus, & impius, qui ritum externum serio, omnique semoto joco ministraverat, internum quoque secretumque perficiendi Sacramenti propositum adhibuerit. Numve externam illam intentionem, quam seria rei sacræ tractatione prodiderat, contrario mentis actu tacite revocaverit. Cum tamen in tanta impiorum Ministrorum turba suboriri dubitatio posset, num aliquis eo impietatis, & nequitiæ devenisset. Quorsum ea de re nusquam est instructa quæstio, si valido Baptismati, alterive Sacramento conferendo, satis non est intentio illa, quæ seria, minimeque jocosa ritus externi tractatione continetur? Si secretæ illæ, occulteque impiorum Ministrorum retractationes Sacramentum irritum faciunt?

Neque vero audiendi qui dicunt, idcirco Ecclesiam de ea secreta, occultaque intentione Ministrorum nunquam quæsiisse, quia de occultis minime judicat. Quamquam enim de occultis Ecclesia minime judicet quoad factum, judicat tamen quoad jus: hoc est, tametsi non judicet, an is, vel ille occultam intentionem habuerit, quod utique facti est; judicat tamen, an eam habere debuerit, ad valorem, & efficaciam Sacramenti, quod maxime juris est. Uti certe Ecclesia non judicat, an qui sacras in Templo preces fundit, internam mentis attentionem adhibeat; judicat tamen, an eam debeat adhibere, ut Deo grata sit ejus oratio.

IV. Quid plura? Nonnullorum Ministrorum Baptismata lato judicio probavit Ecclesia, qui ultra seriam externi ritus administrationem, vix ac ne vix quidem internam illam, secretamque intentionem habere potuerant, qua ritum illum, quem forinsecus serio, semotoque joco tractaverant, Sacramentalem esse voluissent. Baptismum enim a Pagano, & a Judæo collatum, validum pronunciarunt Nicolaus I. R. P. *in Responso ad Consulta Bulgarorum Cap. 104.* & Gregorius II. *Epist. ad Bonifacium Episcopum, apud Gratianum Dist. 4. de Consecratione*. Res in confesso est apud omnes, ac patet ipsa per sese. Porro licet Paganus, & Judæus intentionem habere possint perficiendi ritum illum externum, quem forte viderunt in Ecclesia nostra frequentari: secretiorem nihilominus intentionem habere non possunt, ritum illum perficiendi, uti re ipsa sacramentalem, taliumque effectuum (ut ajunt) operativum, & productivum. Cum nulla, ac frivola esse credant Ecclesiæ Sacramenta, effectuumque omnino vacua; Christumque impostorem per summum nefas existimeat, qui nullam instituendorum Sacramentorum auctoritatem habuerit. Quemadmodum & ego vice versa intentionem quidem habere possum Circumcisionis ritum celebrandi, quem forte fortuna vidi in Synagoga celebrari, aut sacris in Litteris descriptum legi; possumque plane eundem illum serio, omnique semoto joco peragere; repugnat tamen ut eum celebrare velim, celebremque re ipsa, uti sacramentalem; cum eum sacramentalem modo non esse, fide teneam, & penitus abrogatum.

Et quidem Pontifices illi, quibus rata visa sunt Baptismata illa a Judæo, & Pagano collata, de prudenti quidem, seriaque materiæ, formæque administratione quæsierunt; de secreta vero, internaque illorum intentione nequaquam; etsi ingens suspicio debuisset esse, eos illam nequaquam adhibuisse. Alteram igitur intentionem sufficere censuerunt, quæ in ipsa seria formæ pronunciatione importatur.

V. Invictum adeo argumentum, quo Catharini caussa maxime nititur, ut declinet domesticus adversarius, qui Exercitationem hanc nostram aggressus est impugnare, falsi mihi notam affricat: quasi Romanorum Pontificum Nicolai I. & Gregorii II. decreta falso citarim, quibus Judæorum Gentiliumque Baptisma probassent. *Falsum est*, clamat